

Rada
Unii Europejskiej

Bruksela, 1 lipca 2022 r.
(OR. pl)

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2022/0206(NLE)

10587/22
ADD 1

EDUC 257
SOC 426
EMPL 285
JEUN 137

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	30 czerwca 2022 r.
Do:	Sekretariat Generalny Rady
Nr dok. Kom.:	COM(2022) 316 final
Dotyczy:	ZAŁĄCZNIK do wniosku dotyczącego zalecenia Rady w sprawie dróg do sukcesów w szkole

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2022) 316 final.

Załącznik: COM(2022) 316 final

Bruksela, dnia 30.6.2022 r.
COM(2022) 316 final

ANNEX

ZAŁĄCZNIK

do

**wniosku dotyczącego zalecenia Rady
w sprawie dróg do sukcesów w szkole**

{SWD(2022) 176 final}

ZAŁĄCZNIK

Ramy polityki na rzecz sukcesów w szkole

Niniejsze ramy polityki dotyczą osiągania lepszych wyników w nauce przez wszystkich uczniów niezależnie od ich cech osobistych, rodzinnych i kulturowych oraz sytuacji społeczno-ekonomicznej. Przedstawiono tu kluczowe warunki i środki, których celem jest ograniczenie zjawiska wczesnego kończenia nauki i osiągania słabych wyników w nauce umiejętności podstawowych. Ramy są oparte na szeroko zakrojonym podejściu włączającym, które obejmuje nie tylko wyniki w nauce, lecz uwzględnia również takie kwestie jak rozwój osobisty, społeczny i emocjonalny, a także dobrostan w szkole. Określono tu pewne nadrzędne warunki (pkt 1 i 2) oraz zestaw działań, które należy realizować na poziomie szkoły i na poziomie systemowym.

- 1) Dążenie do sukcesów w szkole osiągniętych przez wszystkich uczniów niezależnie od ich cech osobistych, rodzinnych i kulturowych oraz sytuacji społeczno-ekonomicznej wymaga **zintegrowanej i całościowej strategii na rzecz sukcesów w szkole** na odpowiednim szczeblu polityki (krajowym, regionalnym lub lokalnym), zgodnie ze strukturą danego systemu kształcenia i szkolenia. Taka strategia zakłada przede wszystkim:
 - a) zapewnienie koordynacji z różnymi obszarami polityki (takimi jak ochrona zdrowia, usługi społeczne, zatrudnienie, zasoby mieszkaniowe, wymiar sprawiedliwości, włączenie społeczne uchodźców i innych migrantów i niedyskryminacja), oraz nawiązanie trwałej współpracy między różnymi szczeblami zarządzania w systemach kształcenia i szkolenia, a także systematycznego dialogu ze wszystkimi zainteresowanymi stronami (w tym uczniami, rodzicami i innymi członkami rodziny oraz przedstawicielami prezentującymi opinie grup zmarginalizowanych), które trwają od etapu opracowania, przez wdrażanie, aż po etap oceny;
 - b) wprowadzenie zrównoważonego, spójnego i skoordynowanego zestawu środków z zakresu polityki łączących zapobieganie, interwencję i kompensowanie, w których kładzie się silny nacisk na działania zapobiegawcze i interwencyjne;
 - c) łączenie, w stosownych przypadkach, krajowych, regionalnych i lokalnych podejść do zapobiegania wczesnemu kończeniu nauki z podejściami służącymi propagowaniu umiejętności podstawowych, przeciwdziałającym nękanii i cyberprzemocy (w tym nękanii ze względu na płeć i molestowaniu seksualnemu) i zwiększającym dobrostan;
 - d) systematyczne łączenie w warunkach włączających uniwersalnych środków ogólnoszkolnych dla wszystkich uczniów ze środkami przeznaczonymi dla niektórych uczniów lub grup uczniów o podobnych potrzebach lub narażonych na umiarkowane ryzyko, a także ze środkami bardziej zindywidualizowanymi dla uczniów o potrzebach bardziej złożonych lub stałych czy też osób narażonych na największe ryzyko;
 - e) poświęcanie szczególnej uwagi dzieciom i młodym osobom narażonym na defaworyzowanie lub dyskryminację, dbając o podejście interseksyjne i wprowadzając odpowiednie środki dla grup narażonych na pewne ryzyko, takich jak dzieci ze środowisk defaworyzowanych pod względem społeczno-ekonomicznym, dzieci ze środowisk migracyjnych lub pochodzenia romskiego, uchodźcy, uczniowie z widocznymi lub niewidocznymi

niepełnosprawnościami, w tym z długotrwałymi dysfunkcjami fizycznymi, psychicznymi, intelektualnymi lub sensorycznymi, osoby o specjalnych potrzebach edukacyjnych lub mające problemy ze zdrowiem psychicznym;

- f) zwracanie uwagi na różnice w traktowaniu dziewcząt i chłopców w kształceniu i szkoleniu, w tym przez zwiększone monitorowanie wyników dziewcząt i chłopców, i realizacja specjalnych działań w razie potrzeby;
- g) rozpatrywanie, na podstawie danych empirycznych i dzięki wiarygodnym systemom gromadzenia i monitorowania danych (zob. pkt 2 poniżej), w oparciu o najnowsze ilościowe i jakościowe badania naukowe, praktyk i narzędzi, w przypadku których wykazano skuteczność w dążeniu do sukcesów w nauce osiągniętych przez wszystkich uczniów. Można do tego celu posiłkować się zasobami dostępnymi na szczeblu europejskim, takimi jak Europejski przybornik dla szkół¹, Kompedium inspirujących praktyk w dziedzinie edukacji włączającej i edukacji obywatelskiej², zestaw narzędzi do przeciwdziałania wczesnemu kończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego Cedefopu³ oraz Wykaz systemów i praktyk w dziedzinie poradnictwa przez całe życie⁴;
- h) przydzielanie proporcjonalnych zasobów, w tym wykorzystywanie zasobów unijnych i krajowych na potrzeby reform i inwestycji w narzędzia edukacyjne, infrastrukturę, i zasoby dydaktyczne (zwłaszcza ze środków programu Erasmus+, Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), programu „Cyfrowa Europa”, programu „Horyzont Europa”, Instrumentu Wsparcia Technicznego, Funduszu Azylu, Migracji i Integracji oraz systemu finansowania instrumentu „Łącząc Europę” (CEF2));
- i) opracowanie planu wdrażania zawierające jasne cele końcowe i pośrednie, planu monitorowania i oceny oraz mechanizmu lub struktury koordynacji na szczeblu odpowiadającym sytuacji krajowej w celu ułatwienia współpracy, wspierania wdrażania i umożliwienia monitorowania, oceny i przeglądu polityki.

2) Skuteczna zintegrowana strategia musi być oparta na solidnych **systemach gromadzenia i monitorowania danych**, które powinny:

- a) umożliwiać na wszystkich szczeblach administracji (krajowym, regionalnym i lokalnym) analizę skali, częstości występowania i możliwych przyczyn osiągnięcia słabych wyników w nauce i wczesnego kończenia nauki, m.in. przez zwracanie się o opinie zmarginalizowanych uczniów i ich rodzin;
- b) być wykorzystywane do kierowania rozwojem polityki, monitorowania wdrażania i oceny efektywności i wydajności wprowadzonych środków;
- c) umożliwiać wczesne identyfikowanie zagrożonych uczniów lub tych, którzy wcześniej zakończyli naukę, aby zapewniać im jak najszybciej odpowiednie wsparcie bez negatywnej kategoryzacji czy stygmatyzacji;

¹ <https://www.schooleducationgateway.eu/pl/pub/resources/toolkitsforschools.htm>

² <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2edab132-7fbe-11eb-9ac9-01aa75ed71a1>

³ <https://www.cedefop.europa.eu/en/toolkits/vet-toolkit-tackling-early-leaving>

⁴ <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/inventory-lifelong-guidance-systems-and-practices>

- d) zapewniać podstawy umożliwiające opracowanie skutecznych wytycznych i wsparcia dla szkół.

Dane i informacje powinny w idealnej sytuacji obejmować wszystkie poziomy (wczesna edukacja i opieka nad dzieckiem, kształcenie na poziomie podstawowym, oraz średnim I II stopnia) oraz rodzaje kształcenia i szkolenia, powinny być dostępne na różnych szczeblach administracji i zgodne z przepisami o ochronie danych osobowych. Należy gromadzić informacje ilościowe i jakościowe, w stosownych przypadkach z zastosowaniem wysokiego stopnia dezagregacji (np. pod względem płci, sytuacji społeczno-ekonomicznej, pochodzenia ze środowisk migracyjnych, pochodzenia romskiego i różnic regionalnych), a także podobne informacje na temat szerokiego zakresu czynników mających negatywny lub pozytywny wpływ na efekty uczenia się (takie jak objęcie dzieci wczesną edukacją i opieką, frekwencja, zaangażowanie w procesy uczenia się, poziom umiejętności podstawowych, dobrostan w szkole, zdrowie psychiczne, poczucie przynależności, kwestie związane z zachowaniem, doświadczenie dyskryminacji itp.).

- 3) Na potrzeby wspierania **uczniów** zidentyfikowano następujące dobre praktyki, których udane wdrożenie zależy głównie od zaangażowania wszystkich istotnych podmiotów (kadry kierowniczej szkoły, nauczycieli, szkoleniowców lub innych istotnych pracowników) na szczeblu krajowym, regionalnym, lokalnym i szkolnym, zgodnie ze strukturą danego systemu kształcenia i szkolenia:

Środki zapobiegawcze

- a) Zapewnianie wczesnej identyfikacji problemów rozwojowych, kompetencji językowych i specjalnych potrzeb edukacyjnych, w tym trudności społecznych i emocjonalnych, a także wczesnej identyfikacji uczniów zagrożonych osiągnięciem słabych wyników w nauce i opuszczeniem szkoły przy jednoczesnym zapobieganiu negatywnej kategoryzacji i stygmatyzacji.
- b) Opracowywanie programów nauczania skoncentrowanych na uczniach i opartych na włączającym i uwzględniającym relacje podejściu pedagogicznym oraz umożliwianie stosowania zróżnicowanych i spersonalizowanych form nauczania i uczenia się. Należy wziąć pod uwagę, w stosownych przypadkach, opracowywanie materiałów dydaktycznych wspólnie z dziećmi i osobami młodymi, zwłaszcza jeśli chodzi o materiały z dziedziny zapobiegania nękanii, edukacji społecznej i emocjonalnej, rozwiązywania konfliktów i przeciwdziałania uprzedzeniom.
- c) Włączenie do programów nauczania edukacji społecznej i emocjonalnej, zapobiegania nękanii oraz zdrowia psychicznego i fizycznego, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem po kształcenie i szkolenie średnie II stopnia.
- d) Zwiększanie kompetencji w językach nauczania przy jednoczesnej waloryzacji i wspieraniu różnorodności językowej uczniów jako zasobu pedagogicznego dla dalszego uczenia się i osiągnięć edukacyjnych. Może to przykładowo obejmować ocenę wcześniejszej wiedzy językowej; silne wsparcie w języku ojczystym ucznia i języku nauczania; dostęp do nauki języka używanego w domu; mechanizmy wspierania przechodzenia z oddziałów przygotowawczych do klas ogólnodostępnych na różnych poziomach edukacji.
- e) W szczególności wspieranie nauki języka nauczania uchodźców i nowo przybyłych migrantów za pomocą wczesnych intensywnych programów nauki języka w ramach ogólnodostępnych klas i programów nauczania, przy

dodatkowym wsparciu indywidualnym zapewnianym na właściwym poziomie w celu przyspieszenia edukacji społecznej i szkolnej. Kluczową rolę może także odgrywać stały dostęp do wsparcia językowego i szkolnego oraz poradnictwa zawodowego wraz z zaangażowaniem rodziców i edukacją międzykulturową.

- f) Propagowanie podejść pedagogicznych opartych na interakcji i doświadczeniach w celu zwiększania samodzielności uczniów i ich odpowiedzialności w uczeniu się oraz w celu umożliwienia im aktywnego udziału w rozwijaniu kompetencji. Takie podejścia mogą zakładać możliwości nauczania mieszanego (obejmującego zasoby cyfrowe, dostęp do bibliotek, laboratoriów, muzeów, ośrodków społecznościowych i zasobów przyrody) z uwzględnieniem potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami, elastyczna i zróżnicowana organizacja czasu i warunków nauki, międzydiscyplinarne nauczanie i uczenie się, uczenie się oparte na współpracy i partnerskie wsparcie, a także wykorzystywanie technologii wspomagających uczniów z niepełnosprawnościami.
- g) Propagowanie sposobów oceny, które odzwierciedlają i wspierają osobiste potrzeby i ścieżki edukacyjne, zwłaszcza przez szerokie zastosowanie oceniania kształtującego i ciągłego oraz przez łączenie wielu cyfrowych i niecyfrowych form i narzędzi oceny (np. portfolio, wzajemnej oceny i samooceny), które mają charakter włączający, uwzględniają kulturę zainteresowanych i zakładają ich uczestnictwo.

Środki interwencji

- h) Zapewnienie w szkołach ram ukierunkowanego wsparcia dla wszystkich uczniów z trudnościami w nauce lub zagrożonych słabymi wynikami w nauce za pomocą podejścia wielodyscyplinowego i opartego na zespole (np. programy mentoringu, w tym mentoringu rówieśniczego, udział pracowników wspomagających, dodatkowy czas na naukę podczas roku szkolnego lub wakacji lub dostęp do innych środowisk edukacyjnych).
- i) Oferowanie zwiększonego indywidualnego wsparcia w warunkach inkluzywności i dostępności uczniom o wieloaspektowych złożonych potrzebach, w tym potrzebach społecznych i związanych ze zdrowiem emocjonalnym i psychicznym (np. indywidualna opieka dydaktyczna, indywidualne programy nauczania, interwencje w postaci fachowego doradztwa emocjonalnego, interwencje psychoterapeutyczne, zespoły wielodyscyplinarne, wsparcie dla rodziny).
- j) Zapewnienie rozwiązań na poziomie szkoły lub we współpracy z innymi podmiotami dla uczniów, którzy mają problemy z zaspokajaniem swoich podstawowych potrzeb ze względu na swoją sytuację społeczno-ekonomiczną (np. brak materiałów edukacyjnych, trudności z transportem, głód, niedożywienie czy brak snu).
- k) Zapewnianie ukierunkowanych programów wsparcia finansowego dla uczniów defaworyzowanych, aby ułatwić im przejście do kształcenia i szkolenia na poziomie średnim i wyższym oraz pomyślne ukończenie szkoły na poziomie średnim II stopnia prowadzące do uzyskania odpowiednich kwalifikacji.

- l) Zapewnienie możliwości finansowania dla uchodźców i nowo przybyłych uczących się migrantów w celu zapewnienia im dostępu do nauki lub oddziałów przygotowawczych, w razie potrzeby, oraz bezproblemowego dostępu do systemu kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach.

Połączone środki interwencji / środki kompensacyjne

- m) Zapewnianie wsparcia społecznego i emocjonalnego dla uczniów, szczególnie dla tych, którzy mieli trudne doświadczenia w dzieciństwie, doznali ciężkiego urazu lub cierpienia na tle społecznym lub emocjonalnym uniemożliwiającego im zaangażowanie się w naukę. Może to polegać na wzmocnieniu roli doradców i mentorów wśród pracowników, ułatwieniu uczniom dostępu do specjalistów i usług w dziedzinie zdrowia psychicznego w szkole i w jej otoczeniu, a także na wczesnej interwencji na rzecz ofiar i sprawców nękania. Zapewnianie wsparcia partnerskiego i społecznościowego, aby zapobiegać nękananiu/cyberprzemocy i zaradzić wszelkim formom dyskryminacji.
 - n) Zapewnienie dostępu do równego, elastycznego i adekwatnego wsparcia dla uchodźców i nowo przybyłych migrantów, w tym wsparcia społecznego i emocjonalnego, aby pomóc im w podjęciu wyzwań związanych ze stresem pourazowym i doświadczeniem migracji lub integracji. Wsparcie społeczne i emocjonalne powinno stanowić część szerszego wielosektorowego programu mogącego zaspokoić wszystkie szczególne potrzeby takich osób, we współpracy ze służbą zdrowia i podmiotami świadczącymi usługi społeczne i zdrowotne, instytucjami w dziedzinie zdrowia psychicznego i wszystkimi innymi odpowiednimi służbami i instytucjami, a także z aktywnym udziałem uczniów i ich rodzin.
 - o) Ułatwienie dostępu do zajęć pozaprogramowych i pozaszkolnych (sportowych, artystycznych, wolontariackich lub związanych z pracą z młodzieżą) oraz ulepszyć dokumentowanie i walidację efektów ich uczenia się.
 - p) Poprawa poradnictwa edukacyjnego, poradnictwa i doradztwa zawodowego, a także edukacji na rzecz kariery zawodowej w celu wspierania nabywania umiejętności i kompetencji w zakresie kierowania swoją karierą. Powinno to obejmować działania przewidziane w programie nauczania, jak i działania spoza tego programu, takie jak uczenie się i wizyty w miejscu pracy, obserwacja pracy, gry zawodowe lub kursy pozwalające na zapoznanie się ze specyfiką pracy.
- 4) **Kadra kierownicza szkoły, nauczyciele, szkoleniowcy i inni pracownicy** odgrywają kluczową rolę w omawianej strategii. Aby podjąć to znaczące wyzwanie, potrzebują oni wsparcia i umiejętności zrozumienia i zwalczania nierówności edukacyjnych, słabych wyników w nauce i utraty zaangażowania. Oprócz wyposażenia ich w niezbędną wiedzę, umiejętności i kompetencje, wymaga to również odpowiednich warunków pracy pod względem czasu, przestrzeni i środków. Identyfikowano następujące dobre praktyki:

Środki zapobiegawcze

- a) Wbudowanie następujących zagadnień do wszystkich państwowych programów kształcenia wstępnego nauczycieli: włączenie społeczne, równość i różnorodność, zrozumienie zjawiska słabych wyników w nauce i utraty zaangażowania, a także działania na rzecz dobrostanu i zdrowia psychicznego oraz przeciwdziałania nękananiu.

- b) Dopilnowanie, aby wysokiej jakości, oparte na badaniach naukowych kształcenie wstępne nauczycieli i ustawiczne doskonalenie zawodowe przygotowywało kadre kierowniczą szkoły, nauczycieli, szkoleniowców i innych pracowników dydaktycznych do:
- zrozumienia ryzyka i czynników ochronnych, które mogą mieć wpływ na wyniki uczenia się, utratę zaangażowania lub wczesne kończenie nauki, a także na trudności społeczne, emocjonalne i związane z zachowaniem;
 - rozumienia kwestii związanych z dobrostanem, niepełnosprawnością i zdrowiem psychicznym, w tym stresu pourazowego, i do wspierania uczniów w rozwijaniu kompetencji społeczno-emocjonalnych;
 - rozwijania kompetencji w zakresie nauczania w warunkach wielojęzyczności i wielokulturowości;
 - rozpoznawania i kwestionowania stereotypów dotyczących płci w dziedzinie nauczania i uczenia się (w tym niskich oczekiwań co do wyników osiągniętych przez chłopców) oraz opracowywania praktyk nauczycielskich uwzględniających aspekt płci, które lepiej przyczyniałyby się do motywowania i angażowania chłopców i dziewcząt;
 - rozpoznawania różnych rodzajów trudności w uczeniu się i radzenia sobie z nimi;
 - stosowania praktyk opartych na współpracy i pracy w wielodziedzinowych zespołach w obrębie szkoły, jak i z partnerami zewnętrznymi;
 - stosowania różnorodnych podejść do uczenia się oraz narzędzi i środowisk edukacyjnych, w stosownych przypadkach, oraz aktywnego wprowadzania kształcenia mieszanego, łączenia zajęć w klasie i na świeżym powietrzu, nauczania i uczenia się indywidualnego i grupowego, zasobów cyfrowych i niecyfrowych itp.;
 - stosowania w nauczaniu i uczeniu się metod i narzędzi oceniania kształtującego;
 - tworzenia dobrej atmosfery w szkole przez kierowanie klasą, przeciwdziałanie nękanii i strategii rozwiązywania konfliktów, a także nawiązywania ufnych stosunków z uczniami, nauczycielami, rodzicami, innymi członkami rodziny i opiekunami, zwłaszcza pochodzącymi ze środowisk defaworyzowanych;
- c) stosowanie zachęt dla nauczycieli, szkoleniowców, kadry kierowniczej szkoły i innych pracowników dydaktycznych do pracy w szkołach z dużym odsetkiem uczniów znajdujących się w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Zachęcanie kształcących się nauczycieli do odbywania praktyk zawodowych w takich szkołach;
- d) dbanie o to, aby wszyscy pracownicy zajmujący się edukacją na rzecz kariery zawodowej lub poradnictwem w zakresie uczenia się bądź poradnictwem zawodowym byli wyszkoleni i mieli dostęp do kształcenia i doskonalenia zawodowego.

- e) Wspieranie dobrostanu nauczycieli, szkoleniowców, kadry kierowniczej szkół i innych pracowników szkoły, m.in. przez zapewnienie odpowiednich warunków pracy, wysokiej jakości kształcenia wstępnego i ustawicznego doskonalenia zawodowego, dostępu do specjalistów i usług w zakresie wsparcia i zdrowia psychicznego, współpracy i wsparcia partnerskiego.

Środki interwencji:

- f) Ułatwianie wymian pracowników, wzajemnego uczenia się i wsparcia wśród nauczycieli, szkoleniowców oraz innych pracowników dydaktycznych i specjalistów w dziedzinie nauczania przez tworzenie sieci kontaktów, organizowanie seminariów i wielodzielnicowych profesjonalnych społeczności edukacyjnych, a także dostęp do ośrodków eksperckich i odpowiednich zasobów, dzięki którym można dostosować nauczanie i uczenie się do indywidualnych potrzeb wszystkich uczniów. Zapewnienie w szczególności dostępu do specjalistycznych ośrodków zasobów lub zespołów doradczych, które mogą udostępnić niezbędne narzędzia i materiały dydaktyczne na potrzeby wspierania uchodźców i nowo przybyłych uczniów będących migrantami oraz działają w wielu miejscach i szkołach.
 - g) Zbadanie sposobu, w jaki alternatywne ścieżki prowadzące do zawodu nauczyciela mogą sprzyjać większej różnorodności wśród pracowników dydaktycznych i przekonać do pracy w tym zawodzie osoby z różnych środowisk, również takie, które same doświadczyły trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej.
- 5) Szczególnie skuteczne w dążeniu do osiągnięcia sukcesów w nauce przez wszystkich uczniów okazały się **podejścia do szkoły jako całości**, zgodnie z którymi wszyscy członkowie społeczności szkolnej (kadra kierownicza szkoły, nauczyciele, szkoleniowcy i inni pracownicy dydaktyczni, uczniowie, rodzice i rodziny), a także szeroko rozumiane zainteresowane strony (podmioty świadczące usługi społeczne i zdrowotne oraz usługi dla młodzieży, pracownicy środowiskowi, psycholodzy, fachowi doradcy/terapeuci emocjonalni, pielęgniarki, logopedzi, specjaliści ds. poradnictwa, samorządy lokalne, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, związki zawodowe, wolontariusze itp.) i szersza społeczność angażują się aktywnie i na zasadzie współpracy. Skutecznymi środkami mogą być:

Środki zapobiegawcze

- a) Zapewnienie kadry kierowniczej szkoły i radom zarządzającym odpowiedniego poziomu niezależności przy podejmowaniu decyzji oraz daleko idącej odpowiedzialności.
- b) Dopilnowanie, aby osiągnięcie sukcesów w szkole przez wszystkich i dobrostan (w tym zapobieganie nękaniam i zwalczanie dyskryminacji, wrażliwość na aspekt płci i kwestie zdrowotne) stanowiły element procesów planowania i zarządzania w szkole (planów rozwoju szkoły, deklaracji celów, rocznych lub wieloletnich planów pedagogicznych itp.), i zachęcanie szkół do opracowywania, monitorowania i oceniania konkretnych planów włączenia.
- c) Dopilnowanie, aby wewnętrzne i zewnętrzne mechanizmy zapewniania jakości obejmowały kwestię osiągnięcia sukcesów w szkole przez wszystkich uczniów oraz dobrostanu w szkole i aby zawierały cele i wskaźniki w obszarach takich jak atmosfera w szkole, nękanie czy dobrostan uczniów. Dopilnowanie, aby w ramach zewnętrznej oceny/inspekcji kontrolowane szkoły otrzymywały

także porady i wsparcie, wspieranie samooceny prowadzonej przez szkołę oraz krzewienie kultury autorefleksji i doskonalenia strategii i praktyk w zakresie włączenia i dobrostanu.

- d) Zapewnianie możliwości rozwoju zawodowego i poradnictwa w celu wspierania kadry kierowniczej szkół w kierowaniu zmianami organizacyjnymi i propagowaniu praktyk włączających.
- e) Zachęcanie do tworzenia partycypacyjnego i demokratycznego środowiska szkolnego, w którym uczniowie mają udział w podejmowaniu decyzji na poziomie szkoły i klasy oraz gdzie stosuje się metody partycypacyjne dostosowane do dzieci i osób młodych, również tych ze środowisk zmarginalizowanych.
- f) Krzewienie kultury szkolnej, w której ceni się różnorodność, sprzyja dobrostanowi uczniów, wzmacnia ich poczucie przynależności i stwarza bezpieczne warunki dialogu na kontrowersyjne tematy.

Połączone środki zapobiegawcze i środki interwencji:

- g) Zachęcanie w szkole do praktyk opartych na współpracy i obejmujących różne dziedziny, a także do partnerstwa ze służbami lokalnymi oraz pracownikami medycznymi i socjalnymi, przedsiębiorcami i szerszą społecznością.
- h) Dążenie do tego, by szkoły były postrzegane jako społecznościowe ośrodki uczenia się przez całe życie, w których nauka i życie społeczne są ściśle połączone z życiem lokalnym i w którym społeczność jest współodpowiedzialna za szkołę jako przestrzeń do nauki.
- i) Wspieranie tworzenia sieci kontaktów między szkołami oraz między wielodziedzinowymi profesjonalnymi społecznościami edukacyjnymi na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym w celu propagowania wzajemnego uczenia się. Zachęcanie szkół do wykorzystywania zasobów dostępnych w Europejskim przyborniku dla szkół, Kompendium inspirujących praktyk w dziedzinie edukacji włączającej i edukacji obywatelskiej oraz w zestawie narzędzi do przeciwdziałania wczesnemu kończeniu kształcenia i szkolenia zawodowego Cedefopu.
- j) Zwiększanie świadomości językowej w szkole i w jej otoczeniu, zachęcanie szkół do refleksji na temat norm, wartości i postaw wobec języków i różnorodności kulturowej, również przez odkrywanie wszystkich języków używanych w danej społeczności szkolnej, angażowanie rodziców i innych członków rodziny, opiekunów i szerszej społeczności w naukę języków, otwieranie bibliotek z zasobami w różnych językach lub ułatwianie pozalekcyjnych zajęć językowych.
- k) Wspieranie szkół we włączaniu skutecznych praktyk na każdym etapie procesu uczenia się przez nowo przybyłych migrantów (w tym uchodźców), m.in. wstępnego przyjmowania i oceny (np. za pomocą całościowej i wielowymiarowej oceny umiejętności czytania i pisania, umiejętności językowych i innych kompetencji kluczowych), przypisania do klasy i umieszczenia na liście uczniów (np. przez zapewnienie ograniczonych w czasie wstępnych zajęć przygotowawczych, w razie potrzeby, oraz udzielanie wsparcia socjalnego i szkolnego, aby ułatwić bezproblemowe przejście do klas ogólnodostępnych), a także na etapie monitorowania (aby

zapobiec segregacji geograficznej uczniów będących migrantami wynikającej z kryteriów dostępu i przyjmowania do szkół).

- l) Zachęcanie do skutecznej komunikacji i współpracy z rodzicami, opiekunami prawnymi i innymi członkami rodziny w zakresie postępów w nauce i dobrostanie dzieci, również z pomocą mediatorów kulturowych ze społeczności lokalnej. Angażowanie rodziców, dalszej rodziny i opiekunów prawnych w zajęcia programowe i pozaprogramowe (takie jak wolontariat w klasie, kółka czytelnicze i pomagające w pracy domowej, wspomagane przez szkołę programy biblioteczne i programy zajęć pozaszkolnych, a także kluby zawodowe, targi pracy, wizyty zapoznawcze w miejscu pracy, wizyty w ośrodkach kariery itp.).
 - m) Zachęcanie rodziców i dalszej rodziny do aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji dotyczących szkoły, m.in. w sprawie programu nauczania, planowania i oceny, dobrostanu i programów w dziedzinie zdrowia psychicznego, edukacji społecznej i emocjonalnej, poradnictwa zawodowego, propagowanie i wspieranie udziału rodziców ze zmarginalizowanych grup społeczno-ekonomicznych.
 - n) Wspieranie udziału rodziców w zdobywaniu przez ich dzieci umiejętności czytania i pisania oraz umiejętności matematycznych na wczesnym etapie, np. przez organizowanie programów udostępniania książek w domu, kierowanych do rodzin inicjatyw w zakresie umiejętności czytania i pisania itp. We współpracy ze służbami lokalnymi i organizacjami pozarządowymi zwiększenie możliwości rodzinnego uczenia się i edukacji rodziców, zwłaszcza dla osób o niskim poziomie wykształcenia i narażonych na ubóstwo.
 - o) Zapewnienie dodatkowego wsparcia dla szkół na obszarach w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej z dużą liczbą uczniów z grup zmarginalizowanych. Może to polegać, w razie potrzeby, na zmniejszeniu liczby uczniów przypadających na jednego nauczyciela w takich szkołach oraz na udostępnianiu specjalnych materiałów, sprzętu i infrastruktury.
- 6) Aby sprzyjać osiągnięciu sukcesów w nauce przez wszystkich uczniów, należy koniecznie podjąć działania na poziomie tych cech systemu, które mogą w różny sposób wpływać na równość i włączenie w systemie kształcenia i szkolenia. Przy opracowywaniu zintegrowanej i całościowej strategii można uwzględnić następujące środki strukturalne:
- a) zapewnienie powszechnego i równego dostępu do przystępnej cenowo wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem o wysokiej jakości i dysponującej odpowiednim personelem, która może zwiększyć dobrostan dzieci oraz przyspieszyć ich rozwój poznawczy oraz szerszy rozwój społeczny i emocjonalny, dając dzieciom podstawy niezbędne do udanego kształcenia i życia.
 - b) Podniesienie jakości i zwiększenie atrakcyjności i elastyczności kształcenia i szkolenia zawodowego, łączącego nabywanie umiejętności zawodowych i kompetencji kluczowych.
 - c) Wspieranie aktywnych polityk antysegregacyjnych, zwłaszcza przez przyjęcie zasad przyjmowania do szkoły pozwalających na zróżnicowanie uczniów uczęszczających do szkoły, oraz polityk skupiających się na jakości uczenia się, a także podnoszenie świadomości na temat korzyści płynących

z różnorodności w klasie dla osiągnięcia lepszych efektów edukacji przez wszystkich uczniów.

- d) Wspieranie włączenia uczniów z niepełnosprawnościami do szkół ogólnodostępnych wraz ze skutecznym wsparciem udzielanym przez wyszkolonych edukatorów i innych pracowników dydaktycznych/doradców lub pracowników medycznych. Powinno temu towarzyszyć usunięcie fizycznych przeszkód w środowisku szkolnym, zapewnienie materiałów dydaktycznych w odpowiednich formatach, a także zróżnicowane podejścia do nauczania i uczenia się.
- e) Unikanie powtarzania klasy, kiedy to tylko możliwe, i zastąpienie tego środka narzędziami do monitorowania i ostrzegania, na wczesnym etapie, o potrzebach i trudnościach w uczeniu się dzieci i osób młodych oraz oferowanie w razie potrzeby ukierunkowanego i bardziej zindywidualizowanego wsparcia.
- f) Znalezienie rozwiązań alternatywnych dla wczesnego śledzenia wyników w celu sprzyjania pozytywnej interakcji uczniów o różnych poziomach zdolności w zróżnicowanych grupach i zmniejszenia wpływu sytuacji społeczno-ekonomicznej na wyniki uczniów z powodu segregacji szkolnej.
- g) Zwiększenie elastyczności i przenikalności ścieżek edukacyjnych, np. przez dzielenie kursów na moduły, proponowanie kursów o charakterze zawodowym i propagowanie elastyczności, jeśli chodzi o okresy trwania kursu i momenty czy sposoby podjęcia nauki. Ułatwianie przechodzenia między poziomami i rodzajami kształcenia oraz między szkołą a przyszłym zatrudnieniem, m.in. poprzez ustalenia co uznawania i walidacji, poradnictwo zawodowe zapewniane przez wykwalifikowanych praktyków oraz aktywną współpracę z zainteresowanymi stronami, w tym przedsiębiorcami.
- h) Oferowanie ścieżek powrotu do ogólnodostępnego kształcenia i szkolenia oraz zapewnianie wolnego dostępu do wysokiej jakości programów drugiej szansy dla wszystkich tych, którzy zbyt wcześnie zakończyli naukę – co może stanowić część gwarancji dla młodzieży.